

Віталіна Вікторівна Перевознюк
к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

ЕТАПИ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, все більшою мірою актуалізують питання удосконалення фінансового забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення з метою підвищення ефективності їх діяльності. Це вимагає пошуку прогресивних механізмів управління галуззю, позаяк використання рудиментарних методів перешкоджають розвитку суб'єктів господарювання, котрі до нині знаходяться у кризовому стані.

Таким механізмом може бути комплекс заходів і дій органів місцевого самоврядування, які в умовах бюджетної децентралізації, попри створення належних умов для життя населення, ефективного використання територіальних ресурсів тощо [2, с. 8], мають забезпечити формування необхідного підґрунтя для розвитку водопровідно-каналізаційних підприємств.

Питання фінансового забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення досліджують провідні вітчизняні вчені: О. Амосов, О. Димченко, І. Запатріна, О. Кириленко, В. Полуянов, Н. Попович та ін. Однак глибших наукових пошуків потребують проблеми удосконалення процесу формування і використання фінансових ресурсів згаданих підприємств в умовах бюджетної децентралізації.

Для забезпечення розвитку підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації необхідно сформувати відповідні фінансові плани, розробці яких передують оцінка фінансового стану підприємства з метою виявлення слабких сторін його фінансової діяльності й визначення на цій основі необхідного обсягу фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та коштів місцевих бюджетів чи

інших джерел. Загалом процедура визначення обсягу фінансування розвитку підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації має здійснюватися в декілька етапів: 1) оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання галузі; 2) визначення необхідного обсягу фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємств; 3) оцінка можливостей органів місцевого самоврядування фінансувати розвиток згаданих підприємницьких структур; 4) пошук додаткових джерел надходжень до відповідного місцевого бюджету, в разі необхідності залучення коштів держави та інвесторів; 5) розроблення фінансових планів розвитку підприємств.

I етап. Оцінювати фінансовий стан підприємств водопостачання та водовідведення можна за допомогою розрахунку системи відомих показників: майнового стану; ліквідності; платоспроможності та фінансової стабільності; рентабельності; ділової активності.

Оцінювання фінансового стану підприємств дає змогу встановити: структуру фінансових ресурсів; причини збитковості; фактори послаблення фінансової стійкості; рівень платіжної дисципліни тощо. Виявлення проблем та окреслення резервів підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів водопровідно-каналізаційних підприємств дозволяє обґрунтувати необхідний обсяг їх фінансування з метою забезпечення рентабельності й нарощення ресурсного та фінансового потенціалу в майбутньому.

II етап. Визначення необхідного обсягу фінансування операційної та фінансової діяльності підприємств водопостачання та водовідведення, на сьогодні, відбувається під час планування розміру тарифів на послуги, в який закладають витрати на їх виробництво й надання та суму прибутку. Проте, визначення собівартості послуг для населення за заниженою рентабельністю призводить до недофінансування підприємств.

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку національної економіки необхідно переходити до прогресивніших методів ціноутворення в галузі. На наш погляд, альтернативою методу “витрати плюс” (котрий показав свою

неефективність) є встановлення тарифів на послуги водопостачання та водовідведення на основі визначення точки беззбитковості підприємства, що дозволяє привести у відповідність доходи і витрати. Така практика планування тарифів є цілком реальною для запровадження, досить простою з позицій регулювання та економічно ефективною, оскільки дозволяє оцінити потребу у фінансових ресурсах для покриття витрат та виявити резерви збільшення прибутку підприємства. Тобто тариф має бути встановлений на рівні, який забезпечує беззбиткову діяльність підприємства й збільшений на суму прибутку чи інвестицій за рішенням органів місцевого самоврядування за попередніми обґрунтуваннями спеціалістів з тарифоутворення на підприємствах водопостачання та водовідведення. Точку беззбитковості доцільно визначати також у разі зміни факторів, що можуть вплинути на зміну операційних витрат (зростання вартості енергоносіїв, заробітної плати, ставок податків і зборів тощо). Регулювати діяльність та затверджувати тарифи на послуги водопостачання та водовідведення, визначених шляхом розрахунку точки беззбитковості мають органами місцевого самоврядування.

III етап. Розмір фінансування розвитку підприємств водопостачання та водовідведення з місцевого бюджету є обмеженим з огляду на необхідність фінансування органами місцевого самоврядування низки соціальних та капітальних видатків. За таких умов необхідно шукати інші джерела наповнення місцевих бюджетів або ж прямого збільшення доходів підприємств водопровідно-каналізаційного господарства.

IV етап. В умовах бюджетної децентралізації, органи місцевого самоврядування мають багато прав щодо визначення джерел наповнення місцевих бюджетів в тому числі й податкових. Тому акумулювати додаткові фінансові ресурси можна, скажімо, за допомогою розміщення облігацій місцевих позик та запровадження додаткових цільових зборів на розвиток водопостачання у рамках місцевого оподаткування. Варто також звільнити підприємства від оподаткування податком на додану вартість та залишати суму податку на прибуток підприємств у їх розпорядженні, зобов'язавши суб'єктів

господарювання водопровідно-каналізаційного господарства використовувати вивільнені таким чином фінансові ресурси суто на інвестиційні цілі.

З метою налагодження соціального партнерства щодо питань розвитку водопровідно-каналізаційної галузі органам місцевого самоврядування потрібно систематично проводити круглі столи з працівниками згаданих підприємств, активізувати проведення громадських слухань на предмет пошуку додаткових джерел фінансування розвитку відповідної галузі.

Ще одним способом залучення додаткових джерел фінансових ресурсів задля фінансування розвитку інфраструктурних галузей є публічно-приватне партнерство, яке спрямоване на реалізацію тих завдань, які апріорі мали б виконувати органи місцевого самоврядування або держава. На сьогодні, нагальною проблемою в галузі водопостачання та водовідведення є необхідність модернізації вкрай зношеної інфраструктури, а відтак – використання прогресивних механізмів фінансування згаданих суб'єктів господарювання.

В Україні публічно-приватне партнерство в галузі водопостачання та водовідведення нерозвинене у зв'язку з тим, що вітчизняні підприємства збиткові й перебувають у стадії глибокої системної кризи. Відтак, вони не привабливі для потужних інвесторів, які самотужки могли б фінансувати заходи з часткової або повної модернізації інфраструктури. Тому, на сьогодні, застосовувати такі прогресивні форми співпраці місцевої влади та бізнесу як оренда чи концесія неефективно. Натомість, варто залучати відносно невеликі обсяги фінансових ресурсів приватних вкладників для реконструкції чи заміни окремого водопровідно-каналізаційного обладнання за конкретну винагороду. Тобто доцільно використовувати підряд або контракт на управління.

V. Етап. Після того, як будуть визначені усі можливі джерела фінансування розвитку підприємств водопостачання та водовідведення, потрібно розробити фінансовий план розвитку з метою обґрунтування конкретних стратегічних напрямів і тактичних заходів та джерел їхнього фінансування на середньо- та довгостроковий період, а також визначити

результати, яких необхідно досягти в ході виконання відповідного плану. При цьому склад джерел фінансових ресурсів має вміщувати власні фінансові ресурси підприємства (прибуток та амортизаційні відрахування) й кошти місцевих бюджетів, за потреби – кошти інвесторів, а також державного бюджету, вітчизняних банків та Світового Банку. Після того, як такий план буде сформовано можна розпочинати процес фінансування розвитку підприємства водопостачання та водовідведення [1, с. 93-99].

Отже, в процесі бюджетної децентралізації в основі фінансування розвитку підприємств водопостачання та водовідведення має бути солідарне поєднання фінансових ресурсів самих суб'єктів господарювання та відповідних органів місцевого самоврядування, а визначати розмір такого фінансування потрібно в п'ять етапів: 1) спочатку оцінити фінансовий стан підприємства; 2) визначити необхідний обсяг фінансового забезпечення його операційної та інвестиційної діяльності; 3) оцінити величину бюджетних ресурсів, які можуть бути спрямовані на фінансування модернізації відповідної інфраструктури, а в разі їх недостатності – окреслити можливі напрями збільшення доходів самого підприємства; 4) розширити джерела доходів відповідного місцевого бюджету, які будуть спрямовані на фінансування заходів з розвитку суб'єкта господарювання галузі водопостачання, в разі необхідності, через механізм публічно-приватного партнерства; 5) розробити фінансовий план з розвитку відповідного підприємства шляхом чіткого визначення джерел доходів і напрямів використання коштів.

Література

1. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації / О. П. Кириленко, В. В. Перевознюк // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 88-100.
2. Юрій С. І. Фінансова парадигма місцевого самоврядування / С. І. Юрій // Світ фінансів. – 2004. – № 3. – С. 6-14.